

מידע אודות מחלת

ה כ ל ב ת

השירותים הווטרינריים משרד החקלאות

מה היא מחלת הכלבת?

מחלת הכלבת מוכרת מימי המקרא. המחלה נגרמת על ידי נגיף (וירוס) אשר תוקף את מערכת העצבים והמוח. היא גורמת לסימנים עצביים, לשיתוקים ולמוות, הן בבני אדם והן בבעלי חיים. לאחר הופעת הסימנים הראשונים של המחלה היא קטלנית ואינה ניתנת לריפוי.

איך בעלי חיים יכולים להידבק בכלבת?

כל בעלי החיים ממחלקת היונקים (כולל אדם) יכולים להידבק בכלבת, אולם רק מספר מצומצם של בעלי חיים משמשים מאגר ומפיצים את המחלה. הכלב משמש כמאגר ומפיץ עיקרי של מחלת הכלבת באדם בעולם. בישראל עד שנות החמישים היווה הכלב מאגר ומפיץ המחלה אולם עם כניסת חוק חיסון כלבים בשנת 1956 עבר הנגיף לחיות הבר ומשנת 1979 השועל משמש מאגר של הנגיף ומפיץ של מחלת הכלבת בישראל. בשנים האחרונות, בעקבות הפעלת תכנית החיסון האוראלי בטורפי בר ממשפחת הכלביים (שועלים ותנים), רוב המקרים המאובחנים, הם כלבים משוטטים אשר כנראה אינם מתחסנים על ידי הפתיונות המפוזרים בשטח. בעולם, קיימים בעלי חיים נוספים כמו עטלפי פירות ועטלפי חרקים, דביבונים, בואש, זאב ערבות, תן ונמייה אשר משמשים מאגר לנגיף ומפיצים אותו. בעלי חיים שאינם ממחלקת היונקים כגון עופות, זוחלים, דו חיים, דגים וחסרי חוליות, אינם יכולים להידבק במחלה ואינם יכולים להעביר אותה.

מה הוא מהלך המחלה?

וירוס הכלבת אשר מוחדר ברוב הגדול מהמקרים באמצעות נשיכה (או טפטוף רוק נגוע על פצע פתוח) לשרירי הנשוק, נע דרך מערכת העצבים לעבר המוח. בעל החיים אינו מראה סימני מחלה במשך תקופה זו, הנקראת תקופת דגירה, ואשר יכולה לארוך בין שבועות למספר חודשים. אורך תקופת הדגירה מתקצר ככל שמרחק הנשיכה מהראש קצר. בעל חיים יכול להעביר את המחלה רק לאחר שהוירוס הגיע למוח, גרם לדלקת מוח נגיפית, נע מהמוח לעבר בלוטות הרוק והופרש ברוק. בשלב זה, לאחר שהנגיף התרבה במוח, מתחיל בעל החיים הנגוע להראות את הסימנים הראשונים של מחלת הכלבת.

מה הם הסימנים של המחלה הכלבת?

הסימנים של המחלה שונים ממין בעל חיים למשנהו ומתאפיינים בשינויי התנהגות. בעל חיים יכול להפוך לידידותי במיוחד (כגון שועל הנכנס לחצר או לבית) או לפחד במיוחד (כלב שבדרך כלל חביב בורח מבעליו). אם המחלה לובשת את צורתה האגרסיבית, בעל החיים מרוגש, תוקף כל דבר שניכר בדרכו ומאבד את הפחד מאויבים טבעיים. בעל חיים נגוע עלול ללכת או לרוץ מרחקים ארוכים, ובכך להפיץ את המחלה לאזורים אחרים. אם המחלה לובשת את צורתה השקטה, בעל החיים מאבד כל פחד והופך לידידותי. בסוף המחלה מופיעים לעתים סימנים של שיתוק או התכווצויות שרירים, קשיי בליעה, קצף מהפה, רתיעה ממים ושינויים בקול. חיות משק כדוגמת סוסים, חמורים, בקר וצאן, בנוסף לסימנים המתוארים, גורמות לעצמן, לעתים, נזק עצמי על ידי נגיסות בגוף. על סמך שינויי ההתנהגות של בעל החיים יכול רופא ווטרינר לחשוד כי בעל החיים חולה בכלבת, אולם בחלק מהמקרים לא נצפים כלל סימנים לפני המוות. הדרך היחידה לאבחן את המחלה היא בבדיקה שלאחר המוות.

איך ניתן לאבחן כלבת?

כלבת מאובחנת אבחון וודאי אך ורק בבעל חיים מת שכן האיבר הנבדק הוא המוח. הבדיקה נערכת במכון הווטרינרי ע"ש קימרון של משרד החקלאות בבית דגן.

איך אוכל להגן על חייית המחמד שלי מפני מחלת הכלבת?

כלבים - חובה להביא כל כלב החל מגיל שלושה חודשים לחיסון נגד מחלת הכלבת. יש לחזור על החיסון אחת לשנה. חתולים וחמוסים - מומלץ לחסן אחת לשנה. חובה לקשור ברצועה כלב המצוי ברשות הרבים. יש להודיע למחלקה הווטרינרית הרשותית על כלבים משוטטים או חיות בר, כגון: שועלים או תנים, בתחום הישוב.

מדוע חיות המחמד שלי צריכה לקבל חיסון נגד כלבת?

רוב מקרי הכלבת בישראל מתגלים בחיות בר (שועלים ותנים) או בכלבים משוטטים. חיות המחמד עלולות להידבק מנשיכות חיות בר נגועות או מבעלי חיים אחרים לא מחוסנים ובכך להעביר את המחלה לאנשים הסובבים אותן. בישראל, חלה חובה על הבעלים להביא לחיסון כל כלב המצוי ברשותו. אין חובת חיסון על בעלי חיים אחרים, אבל מומלץ לחסן חתולים וחמוסים.

מה יכולה להיות תרומתי למניעת מחלת הכלבת?

סירוס ועיקור של חיות המחמד מקטין את מספר בעלי החיים המשוטטים. שמירת פחי זבל סגורים על מנת למנוע משיכת חיות בר או חיות משוטטות למזון. אין לאסוף חיות בר ולהחזיקה בבית כחיות מחמד. הדבר אינו חוקי ומהווה סכנה למחזיק ולסובבים אותו. אין להתקרב לחיות בר, גם לא כזו שאינה זזה. יתכן שהיא נגועה במחלת הכלבת והיא עלולה לנשוך בפתאומיות. יש להדריך את הילדים שאין לגעת בבעלי חיים לא מוכרים, גם אם הם נראים ידידותיים. יש להודיע למחלקה הווטרינרית של הרשות המקומית או לרשות הטבע והגנים, על כל בעל חיים המתנהג בצורה מוזרה. יש לגדר את חצר הבית דבר שימנע כניסת חיות בר וחיות משוטטות. חיסון חיות משק בייחוד באזורים בהם התגלו מקרי כלבת.

מה קורה אם בעל חיים נועץ/נורט אותי?

אין להיכנס לפאניקה אך עם זאת יש פעולות מסויימות בהן יש לנקוט. בכל מקרה של נשיכה יש לשטוף את אזור הפגיעה במים זורמים ובסבון כיון שהנגיף רגיש לחומרי חיטוי (כולל סבון). חשוב ביותר לאתר את בעל החיים הנושך, לבדוק אותו בהסגר ולוודא אם יכול היה להעביר את המחלה בעת הנשיכה. לכן, יש לנסות ללכוד את בעל החיים שנשך בתנאי שהדבר לא יהווה סכנה ללכוד. אין לגעת בבעל החיים הנושך. אם לא ניתן ללכוד את בעל החיים שנשך, יש לזכור את מראהו (מין, גודל, צבע וכו') והיכן היה המפגש עימו.

אם מדובר בחיית בר שלא ניתן למנוע את בריחתה, יש לפנות לרשות הטבע והגנים או לוותרניר הרשותי על מנת להתחקות אחר בעל החיים. יש לפנות לרופא המטפל לקבלת עזרה. במידת הצורך, יינתן טיפול לאחר החשיפה, בהתאם להנחיות משרד הבריאות. בנוסף, ייתכן שיינתן טיפול למניעת זיהום. בכל מקרה של נשיכה יש לפנות לבדיקה רפואית בלשכת הבריאות הממשלתית הקרובה, משרד הבריאות יחליט על אופן הטיפול ועל הסגרת הכלב. טיפול נכון ומהיר לאחר הנשיכה, טרם התפתחות המחלה, יעצור את התפתחותה וימנע אותה.

כיצד לנהוג כאשר חיית המחמד שלי נשכה ?

במידה וחיית המחמד מגלה סימני מחלה או מתנהגת באופן מוזר, יש לפנות מיידית לרופא וטרינר. יש להפציר בנשך לגשת מיידית לקבלת יעוץ רפואי. יש לבדוק אם חיסון חיית המחמד שלי בתוקף. יש להודיע למחלקה הווטרינרית הרשותית על הנשיכה. על פי החלטת הרופא המחוזי בלשכת הבריאות, יוסגר בעל החיים לתחנת תצפית כלבת למשך 10 ימים. אין לאפשר לחיית המחמד שנשכה לשוטט ויש לדאוג שלא תעלם. חובה להסגיר בעל חיים שנשך לתחנת תצפית מאושרת לכלבת או במקרה של מות בעל החיים יש להביא את הגופה לבדיקת כלבת במכון הווטרינרי במשרד החקלאות בבית דגן. יש להישמע להוראות הרופא הווטרינר הרשותי ולמשרד הבריאות.

אם חיית המחמד שלי ננשכה ?

יש להתייעץ מיידית עם רופא וטרינר ולהודיע על הנשיכה למחלקה הווטרינרית ברשות המקומית. במידה ולחיית המחמד שלי יש חיסון בתוקף והוא בא במגע עם בעל חיים חשוד כלבת, עליו לקבל מיידית חיסון חוזר ויש להעבירו לתחנת תצפית כלבת למשך 45 יום לפחות. בעל חיים שתוקף חיסונו פג, יבדק על ידי הרופא הווטרינרי הרשותי והוא יקבע את גורלו, כל מקרה לגופו של עניין. כלבים וחתולים שלא חוסנו כלל והיו חשופים לבעל חיים נגוע בכלבת, יורדמו או יוסגרו לתחנת תצפית כלבת למשך 6 חודשים.

מדוע יש להטיל הסגר על בעל חיים נשק?

תקופת ההסגר על פי חוק הינה 10 ימים מיום ההסגרה, כאשר הכלב מוסגר תוך 24 שעות ממועד הנשיכה. ההסגר הינו אמצעי המאפשר לרופא הווטרינר לעקוב אחרי בעל החיים אשר נשך ולזהות הופעת סימני מחלת הכלבת. באם ימות בעל החיים במשך עשרת הימים, ישלח לבדיקה שלאחר המוות לאבחון המחלה. אם הכלב לא הראה סימנים תוך 10 ימים ולא מת במהלכם, ניתן להסיק כי לא היתה אפשרות להעברת המחלה בעת הנשיכה.

מה עלי לעשות אם אני חושד כי בעל חיים חולה כנראה?

אם בעל החיים שייך לך, פנה באופן מיידי אל רופא ווטרינר ושמור על בעל החיים כך שלא יברח עד שהרופא הווטרינר יבדוק אותו. אם מדובר בבעל חיים משוטט או בחיית בר, יש להודיע באופן מיידי לרופא הווטרינר הרשותי. יש להימנע ממגע עם בעל החיים החשוד ולמנוע מאנשים ומבעלי חיים לבוא עימו במגע.

מה עלי לעשות אם אני רואה בעל חיים שכנראה מת כנראה?

יש להימנע ממגע עם רוק בעל החיים ובעת הטיפול בגופה יש ללבוש כפפות. יש להתקשר לרשות המקומית או להביא את הכלב למכון הווטרינרי של משרד החקלאות בבית דגן. הבדיקה היא חינם.

האם ניתן לאמץ כלב שנמצא כנראה כרחוב?

אין לאמץ כלב ללא חיסון בר תוקף כנגד מחלת הכלבת. גורים עד גיל שלושה חודשים ניתן לאמץ באם האם מחוסנת כחוק. השירותים הווטרינריים אוסרים למסור לאימוץ כלבים, כולל גורים, ללא היסטוריית חיסון ידועה, אלא לאחר חיסון ותקופת הסגר של חודש לשם תצפית כלבת. באזורים בהם התגלו מקרי כלבת, תוארך תקופת ההסגר על פי שיקולי הרופא הווטרינר הרשותי.

מה היא מדיניות החיסונים של חיות מחמד?

על פי חוק, כל כלב שמלאו לו שלושה חודשים יש לחסן בחיסון נגד כלבת ולחזור על החיסון מידי שנה. מומלץ לחסן חיסון שנתי גם חמוסים וחתולים. החיסון הראשון בחיי הכלב תקף החל מהיום השלושים לאחר שניתן. החיסון תקף למשך שנה.

מה הן הפעולות שנקטות על מנת להפחית את סיכור הכלבת בחיות הבר?

המכון הווטרינרי של משרד החקלאות בשיתוף עם רשות הטבע והגנים נוקטים בפעולות של חיסון חיות בר בחיסון פומי (דרך הפה). החיסון מצוי בפיתיונות אשר מפוזרים מן האוויר. עם אכילת הפיתיון, בעל החיים מתחסן. בשנת 1998 הוחל חיסון זה באזור הגליל והגולן שהיו נגועים בצורה קשה בכלבת. בשאר אזורי הארץ הוחל בחיסון פומי של חיות הבר בסתיו שנת 2003. החיסון מבוצע אחת לשנה.

מה קורה אם חיית המחמד שלי ננשכת על ידי בעל חיים שלא ניתן לאתר?

פנה לרופא הווטרינר הרשותי ופעל על פי הנחיותיו.

איך להימנע מנשיכות?

שים לב לסימנים אופייניים של כלב תוקפן כגון קולות איום, אוזניים משוכות לאחור, הרמת השפתיים וסימור שיער. אלף את כלבך לא לנשוך על ידי פקודות פשוטות. אין לשחק עם הכלב משחקים תוקפניים. אין להשאיר ילדים עם כלב לא מוכר ללא השגחה. יש להזהיר ילדים מפני כלבים זרים ונוהמים. למד את כלבך לא לקחת מזון או משחקים מכלבים. אין לרוץ כאשר כלב רודף אחריך.

אל תתערב עם גופך במריבות כלבים. השפרץ עליהם מים, צעק או השמע צלילים חזקים.

קשור את כלבך בעת יציאתך עימו לטיול.

סרס/עקר את כלבך/כלבתך שכן אלה פחות נוטים להילחם.

מה צפי לעשות אם יפיל אפלות נוספות?

פנה לווטרינר הרשותי.

מה הן פעולות הרשות במקרה של אירוע כלבת?

טיפול בחיות בית (כלבים, חתולים ואחרים) חשופים לכלבת:

חיית בית בלתי מחוסנת חשופה לכלבת – תומת.

חיית בית עם חיסון שאינו בר-תוקף חשופה לכלבת – תומת.

חיית בית מחוסנת בחיסון שהוא בר תוקף וקיימת אפשרות שנחשפה לכלבת, תקבל

חיסון דחף נגד כלבת (ללא קשר למועד חיסונה האחרון).

חיית בית מחוסנת בחיסון בר תוקף שבאה במגע ישיר עם חיה שנמצאה חיובית

לכלבת, תקבל חיסון דחף כנגד כלבת ותוסגר במאורת בידוד לתקופה של 45 יום, על

חשבון הבעלים.

בעל חיים בעל ערך מיוחד שהיה חשוף לכלבת, ניתן לפי פקודת הכלבת (סעיף 7(1))

(לפקודה) ובהתאם לשיקול דעת הרופא הווטרינר הרשותי, גם אם אינו מחוסן בחיסון

בר-תוקף – לבודדו במאורת בידוד לתקופה של שישה חודשים, על חשבון הבעלים.

בעל החיים יחוסן כנגד כלבת עם כניסתו למאורת הבידוד.

בעל חיים מחוסן שהיה חשוף לכלבת וקיים לגביו ספק לגבי תוקף החיסון, רשאי

הרופא הווטרינר הרשותי להורות שלא יושמד, אבל יבודד במאורת בידוד לתקופה של

שישה חודשים, על חשבון הבעלים. בעל החיים יחוסן כנגד כלבת עם כניסתו למאורת

הבידוד.

הרופא הווטרינר הרשותי ידאג לפרסם באמצעי התקשורת המקומיים באזורו על

אירוע הכלבת.

על הרופא הווטרינר הרשותי לעשות את כל שביכולתו על מנת למנוע שוטטות של

כלבים.

לקבלת פרטים נוספים לגבי מחלת הכלבת:

ניתן לפנות לרופא הרשותי באזורי המגורים, ללשכת הבריאות המחוזית או לבקר
באתרי האינטרנט של משרד הבריאות
<http://www.health.gov.il/pages/default.asp?maincat=61&catId=434&PageId=3144>

ומשרד החקלאות

[/http://www.vetserv.moag.gov.il/VetServ/Diseases/Rabies](http://www.vetserv.moag.gov.il/VetServ/Diseases/Rabies)

הוכן על ידי:

השירותים הווטרינריים והמכון הווטרינרי

משרד החקלאות ופיתוח הכפר

ת.ד. 21, בית דגן

ספטמבר 07